

ЭЛЕКТРЫЧНЫЯ СОНЦЫ РЭСПУБЛІКІ

Амаль паўстагоддзя назад на VIII Усерасійскім з'ездзе Саветаў прагучалі словы Ільіча: «Камунізм — гэта ёсць Савецкая ўлада плюс электрыфікацыя ўсёй краіны». Паўвекавы шлях, пройдзены рэспублікай, з'яўляецца яркім прыкладам укаранення ў жыццё ленинскага плана электрыфікацыі. Беларусь — некалі адсталая ўсходняя царская Расія — дала ў мінулым годзе 12,2 мільярда кілават-гадзін электраэнергіі. Гэта ў 1,4 разы больш, чым выпрацоўка электраэнергіі трыццаці-

цю электрастанцыямі, якія ўзводзіліся па плану ГОЭЛРО.

Які ж шлях прайшла энергетыка рэспублікі?

Магутнасць усіх электрастанцый Беларусі ў 1913 годзе складала 5,3 тысячы кілават. Узровень электрыфікацыі быў выключна нізкім. На душу насельніцтва выпрацоўвалася 0,43 кілават-гадзіны электраэнергіі. Гэта ў 32 разы менш, чым у сярэднім па Расіі. Ручная праца пераважала ва ўсіх галінах прамысловасці. Электрапрывод выкарыстоўваўся толькі на віцебскай ільнопрадзільнай фабры-

цы «Дзвіна», Добрушскай папяровай і часткова на гродзенскай тытунёвай «Нёман». Электраэнергія ішла галоўным чынам на асвятленне кватэр купецтва і мясцовай эліты. У Мінску толькі 84 дамы асвятляліся электрычным святлом. Для асноўнай масы насельніцтва гэта было недаступным.

У час першай сусветнай вайны, нямецкай і беларускай акупацый прамысловасць рэспублікі, у тым ліку і энергетыка, была разбурана. У 1920 годзе выпрацоўка электраэнергіі знізілася амаль у 4 разы. Але ў кароткі тэрмін беларускі народ аднавіў электрастанцыі ў Мінску, Гомелі, Бабруйску і ў іншых гарадах. Ужо да пачатку першай пяцігодкі магутнасць электрастанцый рэспублікі складала 14,4 тысячы кілават, а выпрацоўка электраэнергіі — 37,3 мільёна кілават-гадзін.

У гады даваенных пяцігодак энергетыка Беларусі развілася хуткімі тэмпамі. Побач з на-

рошчаннем магутнасцей дзеючых электрастанцый уступіў у строй цэлы рад новых — Бел-ДРЭС, Мінская ЦЭЦ-2, Магілёўская ЦЭЦ і іншыя. Да канца 1940 года магутнасць усіх электрастанцый складала 128,8 тысячы кілават, а выпрацоўка электраэнергіі — 508,4 мільёна кілават-гадзін. Атрымала шырокае прымяненне электраэнергія ў прамысловасці, гарадскім транспарце, камунальнай гаспадарцы. Былі пабудаваны першыя лініі электраперадач высокага напружання.

У час Вялікай Айчыннай вайны энергетычнай прамысловасці рэспублікі былі нанесены страты ў размеры 380,6 мільёна рублёў (у цэнах 1941 года). Энергетыку па сутнасці давялося ствараць нанова. Ужо ў 1947 годзе даваенны ўзровень па магутнасцях быў пераўзыйдзены. Аднаўляліся старыя электрастанцыі, адна за другой уступалі ў строй новыя — Мінская ЦЭЦ-3, Смалевіцкая ДРЭС, Васілевіцкая ДРЭС, Бярозаўская

ДРЭС, Полацкая ЦЭЦ-2. У 1965 годзе магутнасць электрастанцый рэспублікі складала 2 107,4 тысячы кілават, а выпрацоўка электраэнергіі — 8 410,4 мільёна кілават-гадзін.

Паспяхова развіваецца энергетыка Беларусі і на працягу бягучай пяцігодкі. За мінулыя тры з паловай гады выпрацоўка электраэнергіі пазылічылася больш чым у 1,5 раза. За першую палову гэтага года электрастанцыі рэспублікі выпрацавалі 6,5 мільярда кілават-гадзін электраэнергіі. Цяпер Беларусь выпрацоўвае электраэнергію ў 6 разоў больш, чым яе давалі ўсе электрастанцыі царскай Расіі.

Работа станкоў, механізмаў, хімічных устаноў, плаўка металу, афарбоўка дэталей і мноства іншых вытворчых працэсаў немагчымы без ужывання электрычнай энергіі. Электрыфікацыя ў корані змяніла характар прамысловай вытворчасці, рэзка ўзняла яе эфектыўнасць, па-

СЁННЯ І ЗАЎТРА БЕЛАРУСКАГА ГАНДЛЮ

У клубе журналістаў адбылася чарговая прэс-канферэнцыя. На гэты раз перад мінскімі журналістамі выступіў міністр гандлю БССР Аляксей ШАУРОЎ. Вось што ён расказаў.

Гандаль — выдатны паказчык эканамічнага становішча насельніцтва. У нашай рэспубліцы таваразварот расце з году ў год. За чатыры апошнія гады, напрыклад, ён павялічыўся на 54 працэнты, гэта больш, чым у цэлым па Савецкім Саюзе. Такая з'ява абумоўлена пастаянным ростам вытворчасці тавараў народнага спажывання і ростам грашовых даходаў насельніцтва. З кожным годам у гандлёвую сетку вялікіх і малых гарадоў, гарадскіх пасёлкаў і вёсак паступае значна больш мяса, малака, хлеба, фруктаў і гародніны.

У таваразвароце павышаецца ўдзельная вага прамысловых тавараў, асартымент якіх становіцца ўсё больш багатым, а якасць вышэйшай. Дарэчы, гэта таксама паказчык дабрабыту народа, бо сведчыць аб тым, што ў людзей хапае грошай не толькі на пакупку самых патрэбных для жыцця тавараў, але і на рэчы, як кажуць, не самай першай неабходнасці. Доля даходу ад продажу харчовых тавараў у рэспубліцы складала 40 працэнтаў, а прамысловых — 60. За апошнія гады значна павялічыўся продаж швейных вырабаў, трыкатажу, скуранага абутку. За мінулы год прададзена 193 тысячы тэлевізараў, 155 тысяч радыёл і радыёпрыёмнікаў, 137 тысяч пральных машын і 113 тысяч халадзільнікаў.

У 1970 годзе таваразварот рэспублікі павялічыцца амаль на 10 працэнтаў і складзе 5 055 мільёнаў рублёў. Аднавядна ўзнікае неабходнасць павелічэння выпуску тавараў народнага спажывання і палепшэння матэрыяльна-тэхнічнай базы гандлю.

Што для гэтага зроблена і робіцца? Перш за ўсё расшыраецца гандлёвая сетка. У адным Мінску толькі за мінулы год адкрыта 20 магазінаў, 5 рэстаранаў. У бліжэйшы час намечаецца будаўніцтва новых буйных гандлёвых прадпрыемстваў. У некалькі разоў расшырыцца Цэнтральны ўніверсальны магазін, у цэнтры горада распачнецца будаўніцтва вялізнага прадуктовага магазіна, а недалёка ад цяперашняга Камароўскага рынка вырасце новы, буйнейшы ў краіне крыты базар на 1 200 месца. На яго тэрыторыі прадугледжана будаўніцтва ўстаноў быту, сувязі, вялікай гасцініцы.

На сённяшні дзень у сістэме Міністэрства гандлю БССР працуе больш за сто тысяч чалавек, сярод іх многа людзей з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй.

Для далейшага развіцця гандлю неабходна ўвядзенне прагрэсіўных метадаў абслугоўвання пакупнікоў, якое магчыма толькі на базе ўкаранення новай тэхнікі, прымянення механізмаў, здольных аблегчыць ці замяніць працу прадаўцоў. Магазіны, сталовыя, рэстараны атрымліваюць ад прамысловасці сучасныя халадзільныя ўстаноўкі; зборныя камеры, што ахалоджваюцца аўтаматычнымі фрэонавымі машынамі; цеплае абсталяванне, якое працуе ў асноўным на электрычнай энергіі і аснашчана аўтаматычнымі прыборамі кіравання; тэхналагічнае абсталяванне, прызначанае для таго, каб механізаваць прыгатаванне ежы; паточныя лініі для расфасоўкі і ўпакоўкі тавараў.

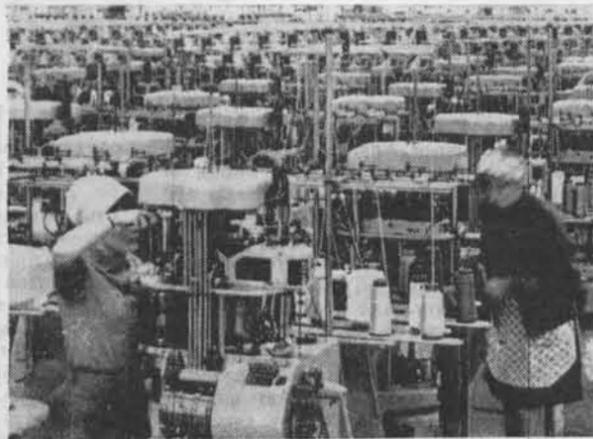
Многія магазіны, у асноўным прадуктовыя, у Мінску і іншых гарадах рэспублікі пераведзены ці пераводзяцца на самаабслугоўванне. Гэты метад дазваляе вельмі хутка, без чаргаў абслугоўваць пакупнікоў, эканоміць час. У магазінах створаны спецыяльныя службы, якія дастаўляюць тавары на дом і прымаюць папярэднія заказы.

У гэтым годзе ў Мінску пачала працаваць фірма «Сервіс», якая не проста гандлюе, але і арганізуе прыём ад насельніцтва папярэдніх заказаў на набыццё харчовых тавараў не толькі ў магазінах, а непасрэдна на заводах, на іншых прадпрыемствах і ва ўстановах. За паўгода «Сервіс» выканаў больш за сто тысяч заказаў на 760 тысяч рублёў.

Міністэрства гандлю прадугледжае ажыццявіць у бліжэйшыя 6—7 год комплекс мерапрыемстваў па ўкараненню ў кіраванне гандлем сучаснай вылічальнай тэхнікі. Мяркуюцца стварэнне аўтаматызаванай сістэмы планавання, уліку і апрацоўкі інфармацыі. Асноўнай базай з'явіцца інфармацыйна-вылічальны цэнтр і перыферычныя станцыі пры абласных упраўленнях гандлю. Намечаецца і рад іншых мер па выкарыстанню вылічальнай тэхнікі для палепшэння кіравання гандлем.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

Вязальны цэх Брэсцкага панчошнага камбіната.
Фота В. ГЕРМАНА.

У занёманскай частцы Гродна вырастаюць новыя лячэбны корпус ІІ клінічнай бальніцы. Палаты ў ім двух- і чатырохмесныя, злучаны з пастамі медсясцёр светлавой сігналацыяй. У кабінетах устаноўлена найноўшае абсталяванне. Медсястра Ніна ШКУТА будзе працаваць у гэтым корпусе.

Фота А. ПЕРАХОДА.

ГІГАНТЫ ДЛЯ ПОЎНАЧЫ

Жодзінскія аўтамабілебудавальнікі выпусцілі першую партыю машын, прызначаных для работы ва ўмовах Крайняй Поўначы. Аўтасамазвалы БелАЗ-540С прызначаны для эксплуатацыі пры тэмпературы паветра да 60 градусаў ніжэй нуля.

Цяпер на прадпрыемстве ідзе зборка 120 тоннага аўтасамазвала-гіганта.

З БАРАНАВІЦКАЙ МАРКАЙ

Восем артыкулаў тканін цяпер выпрацоўваецца на Баранавіцкім баваўняным камбінаце. Гэта бязь, сацін, паркаль і іншыя. Створана мастацкая майстэрня. Мастакі камбіната, распрацоўваючы малюнкі тканін, імкнуча выкарыстаць беларускі нацыянальны арнамент.

Камбінат атрымаў заданне асвоіць тканіну для аддзелкі аўтамабіляў, якія будуць выпускацца ў прыволжскім горадзе Тальяці. Першыя дзесяткі тысяч метраў такой тканіны ўжо выпрацаваны.

ТРАКТАРЫ НОВЫХ МАДЫФІКАЦЫЙ

Мінскія трактарабудавальнікі падрыхтавалі да адпраўкі ў Італію і Францыю першую партыю трактараў новых мадыфікацый — МТЗ-50 супер і МТЗ-52 супер. Суперы забяспечаны рухавікамі

Мінскага маторнага заводу, якія дазваляюць развіваць хуткасць трактара да 27 кіламетраў у гадзіну.

ГОСЦІ З ВОСТРАВА СВАБОДЫ

У сталіцы БССР гасцілі пасланцы Вострава Свабоды. Мінчане праілялі вялікую цікавасць да краіны, якая першай у Заходнім паўшар'і ўзняла сцяг сацыялізму.

Кубінскія сябры наведлі Дом-музей І з'езду РСДРП, Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, камвольны камбінат, азнаёміліся з выдатнасцамі горада і зрабілі паездку ў Хатынь.

ЯШЧЭ АДЗІН ХЛЕБАЗАВОД

Здадзены ў эксплуатацыю хлебазавод у Навабеліцкім раёне Гомеля. Магутнасць яго — 182 тоны вырабаў у суткі. Прадпрыемства аснашчана сучаснымі цестапрыгатавальнымі аграгатамі няспыннага дзеяння.

МАРОЗ НЕ СТРАШНЫ

У Мінску пачаў працаваць буйнейшы ў Беларусі адкрыты плавальны басейн. Плошча яго акваторыі 3 200 квадратных метраў. Адначасова басейн умяшчае 500 чалавек. А летам на пляжах, якія акаймоўваюць яго

водную роўнядзь, змогуць адпачыць каля трох тысяч гараджан. Тэмпература вады ў басейне заўсёды пастаянная — 28 градусаў. Купацца ў ім можна круглы год.

ВЫСОТНЫ КОРПУС

Прыняў гасцей самы камфартабельны высотны корпус гасцініцы «Расія» ў Маскве. На дванаццаці паверхах з дваццаці (з шостага па семнаццаты ўключна) размешчаны 108 камфартабельных жылых нумароў, якія не паўтараюць адзін аднаго: ад двухпакаёвых да апартаменту ў тры, чатыры і пяць пакояў. Ва ўсіх нумарах прадугледжана кандыцыянаванае паветра. З рэстарана высотнага корпуса, размешчанага на 70-метровай вышыні, адкрываецца панарама Масквы.

У ГОНАР ПЕРШААДКРЫВАЛЬ НІКА КОСМАСУ

У Брэсце — адным з буйнейшых портаў і прамысловых цэнтраў Францыі — адбылася ўрачыстая цырымонія адкрыцця сквера, што носіць імя першага чалавека, які зрабіў крок у прастору Сусвету, Юрыя Гагарына.

Па запрашэнню муніцыпальнага савета для ўдзелу ў цырымоніі ў Брэст прыбылі пасол СССР у Францыі В. Зорын і лётчык-касманаўт СССР, Герой Савецкага Саюза П. Паповіч

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ

лепшыя якась выпускаемай прадукцыі, павысіла прадукцыйнасць працы. Усё глыбей пранікае электраэнергія на транспарт, у быт людзей. Ад Мінска да Маладзечна працягнулася першая ў рэспубліцы электрыфікаваная чыгуначная магістраль. Вядуцца работы па электрыфікацыі ўчастка Мінск—Пухавічы—Асіповічы. Трамваі і тралейбусы для нас — звычайны від транспарту.

Поўнасьцю завершана ў рэспубліцы электрыфікацыя калгасаў, саўгасаў і населеных пунктаў, якія маюць дзесьць і больш двароў.

Усе электрастанцыі Беларусі аб'яднаны ў агульную энергасістэму, злучаную з энергасістэмамі паўночнага захаду СССР і міжнароднай «Мір».

Электраэнергетыка аказвае рашаючы ўплыў на развіццё ўсіх галін народнай гаспадаркі, навукі і культуры. Раней на электрастанцыях рэспублікі выкарыстоўвалася прывазное паліва—вугаль, нафта, мазут. Ця-

пер у нас ёсць свая магутная паліўна-энергетычная база. Такіх галін прамысловасці, як электратэхнічная, прыборабудавнічая, радыёэлектронная, да рэвалюцыі не было наогул. Сёння электрарухавікі, трансфарматыры, электраірадыёвымяральныя прыборы, радыёпрыёмнікі, тэлевізары, электронна-вылічальныя машыны з беларускай маркай вядомы далёка за межамі рэспублікі. Да рэвалюцыі ў Мінску было толькі 2 інжынеры-цэплаэнергетыкі. А цяпер беларускія вучоныя займаюцца даследаваннямі ў галіне фізікі высокатэмпературных ядзерных рэактараў, спецыялізаваных ядзерных рэактараў для ажыццяўлення радыяцыйна-хімічных працэсаў, выконваюць тэарэтычныя і эксперыментальныя навукова-даследчыя работы па стварэнню перспектывных атамных электрастанцый.

Паскоранымі тэмпамі будзе развіццё энергетыка рэспублікі і ў будучым. У 1970 годзе

выпрацоўка электраэнергіі павінна дасягнуць 15,6 мільярда кілават-гадзін. Ужо сёлета ўступіць у строй першая чарга Лукомльскай ДРЭС. Магутнасць толькі адной яе турбіны ў 2,5 раза больш за магутнасць усіх электрастанцый рэспублікі ў 1940 годзе.

Да канца пяцігодкі ўвойдуць у строй новыя цэплавныя электрастанцыі ў Магілёве, Бабруйску, Гродна. У хуткім часе будуць пабудаваны электрастанцыі на Заходняй Дзвіне, Нёмане і іншых рэках. Перспектывным планам намачаецца павялічыць вытворчасць электраэнергіі ў 1980 годзе ў параўнанні з 1970 годам больш чым у тры-чатыры разы. Гэта дазволіць поўнасьцю задаволіць патрэбнасць у электраэнергіі, павялічыць энэргаўзброенасць працы і тым самым узяць яе прадукцыйнасць.

Э. АФІТАУ,
кандыдат эканамічных
наук.

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

«ВАШЫМ, ТАВАРЫШ ЛЕНИН, ІМЕМ...» — так называецца перадавая статья, в которой рассказывается о трудовых достижениях советских людей, обьявивших нынешний год годом ленинской ударной работы. Фрезеровщик Минского завода автоматических линий Александр Филлич решил выполнить свою личную пятилетку [она составляет одиннадцать годовых норм] ко дню рождения Ильича. Слово свое он сдержал уже в сентябре этого года. Сообщение ЦСУ республики, подводящее итоги выполнения государственного плана промышленностью БССР за 9 месяцев 1969 года, свидетельствует о том, что соревнование в честь столетнего юбилея В. И. Ленина дает плодотворные результаты. За девять месяцев ленинского года в республике выпущены тысячи тонн минеральных удобрений и химических волокон, металлорежущие станки, тракторы, комбайны, ткани, цемент, холодильники и много другой продукции. Все свои трудовые победы белорусы посвящают 100-летию со дня рождения Ленина.

Торговля — барометр благосостояния населения. С каждым годом в промтоварные и продуктовые магазины городов и сел поступает все больше товаров, и они не залеживаются на прилавках. Только за последние четыре года товарооборот республики увеличился на 54 процента. Это свидетельствует не только об увеличении производства товаров народного потребления, но и о росте денежных доходов населения. Жители БССР в прошлом году купили 193 тысячи телевизоров, 155 тысяч радиоприемников, 113 тысяч холодильников. В 1970 году товарооборот республики составил 5 055 миллионов рублей; будут открыты новые магазины, столовые, рестораны. Торговые предприятия получают от промышленности современное оборудование — мощные холодильные установки, поточные линии и т. д. Министерство торговли БССР намечает осуществить комплекс мероприятий по внедрению в управление торговли современной вычислительной техники. Обо всем этом рассказал на пресс-конференции министр торговли

БССР А. Шауров — «БЕЛАРУС-КІ ГАНДАЛЬ СЕННЯ І ЗАУТ-РА», 2 стр.

Развитию энергетики Белоруссии посвящена статья «ЭЛЕКТРИЧНЫЯ СОНЦЫ РЭСПУБЛІКІ» (2-3 стр.). 12,2 миллиарда киловатт-часов — столько электроэнергии дала БССР в 1968 году. Эту цифру даже трудно сравнивать с энергетическими показателями 1913 года, потому что выработка электроэнергии увеличилась за этот период более чем в 4 тысячи раз. Электрификация в корне изменила характер промышленного производства, резко повысила производительность труда людей. Все глубже проникает электроэнергия на транспорт и в быт. Полностью завершена электрификация всех населенных пунктов республики. Быстрыми темпами развивается белорусская энергетика в настоящее время. В этом году вступит в строй первая очередь крупнейшей в республике Лукомльской ГРЭС.

Люди старшего поколения хорошо помнят, какой была деревня Друсевичы Браславского района до 1939 года. Хлеба с полугектарных наделов никогда не хватало до нового урожая, непосильный труд и болезни косили людей, единственным «утешением» была корчма, где мужики напивались по праздникам. Такой вспоминал свою родную деревню Василий Мацук, скитаясь по чужим странам. То, что увидел В. Мацук, вернувшись в Друсевичы, удивило и обрадовало его. Его жена построила новый дом, сын Сергей окончил школу, а затем училище механизации, работает в колхозе, невестка Софья — учительница. Сейчас семья Мацук снова вместе [СЯМ'Я САБРАЛАСЯ РАЗАМ], 4 стр.]

Общественность страны широко отметила 50-летие советского кино. Больших успехов за этот период добилась и белорусская кинематография. Первый фильм «Лесная быль», поставленный «Белгоскино» в 1926 году, положил начало героико-патриотической теме в нашем киноискусстве. Продолжением этой темы были картины, снятые в 20-е годы, «Ненависть», «Отель «Савой», «В огне рожденные». В 30-е годы в белорусскую кинематографию пришли новые творческие кадры, новые темы. Война прервала плодотворную работу мастеров кино. Тема героической борьбы белорусского народа с гитлеровскими оккупантами стала ведущей в послевоенные годы. Именно фильмы, посвященные Отечественной войне, принесли заслуженный успех студии «Беларусьфильм». Это «Константин Заслонов», «Часы остановились в полночь», «Дети партизана», «Третья ракета», «Альпийская баллада» и др. Белорусские художественные и документальные фильмы неоднократно отмечались на всесоюзных и международных кинофестивалях [«ЛЕТАПІС НАРОДНАГА ЖЫЦЦЯ», 6 стр.]

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

ПРАЙШОЎ дождж, і гравілка набрыняла. Аўтобус бязьціць, злёгка падекокаваючы на выбоінах. Ля Ганцавіч у яго з чародкай моладзі селі дзед і бабуля.

— Бач ты, і прайсціся не хочучь, — пакартаваў люсінікі дзядзька.

— Цяпер—усе на колах, 5 капеек — і завязуць. Мы, калі былі маладыя, хадзілі пешшу, — сур'ёзна адказала бабуля.

Так, новае жыццё і новыя дарогі прыйшлі на Палессе. І ўспамінаецца зноў адзін з расказаў дзядоў пра тое, як стары палышук з Люсіна-Цельшына хацеў прайсці 16 вёрст напасткі. Але не дабраўся ён да Ганцавіч, на паўдарозе звярнуў і ледзь выбраўся праз Качайскі лес на Кацярынінскі шлях у Хатынічы.

Доўга выпрамялялі тут старую дарогу, масцілі, а чорная дрыгва ўсё праглынала. Нялёгка было з Люсіна дабрацца ў райцэнтр. Не раз гразлі машыны і вазы пад Лозкамі. Раней гэта было звычайнай з'явай для Палесся. Спытайце, і люсінікі шафёры пацвердзяць вам гэта. А цяпер з Ганцавіч па асфальтаваных дарогах аўтобусы ходзяць па розных маршрутах.

М. БАБОК.

ЯРКІМ электрычным святлом запаліліся вокны яшчэ аднаго шматкватэрнага жылога дома па вуліцы Чапаева ў Барысаве. Тут справілі насаселле 119 сем'яў будаўнікоў горада. Гэты дом пабудавалі яны самі для сябе. У ім усе зручнасці — святло, вада, газ, каналізацыя, радыё.

У ліку насаселляў людзі розных спецыяльнасцей: тынкоўшчыца Валяціна Каваленка, муляры Стэфан Зінко, Іван Фірсапаў, бетоншчыца Лізавета Хатчонак, маляр Васіль Сіняглазы і іншыя.

Больш за 500 сем'яў справілі сёлага насаселле ў горадзе Барысаве.

П. БАРОДКА.

УЖЫТКАВІЧАХ па вуліцы Сацыялістычнай здадзена ў эксплуатацыю новая трохпавярховая сярэдняя школа на 964 месцы. У ёй абсталяваны фізічны, хімічны, біялагічны і іншыя кабінеты. Тут ёсць бібліятэка, сталовая на 100 месц, прасторныя

актавая і спартыўная залы і іншыя пакоі. Навучанне дзяцей вядуць 60 настаўнікаў з вышэйшай і сярэдняй адукацыяй. Цяпер у раёне налічваецца 96 сярэдніх, васьмігадовых і пачатковых агульнаадукацыйных школ, 2 музычныя школы. У іх навучаецца зараз больш 15 000 дзяцей.

І. НОВІКАУ.

ГРАЇЦА... Неяк умоўна гучыць гэтае слова тут, на стыку трох братніх рэспублік — Беларусі, Украіны і Расійскай Федэрацыі. Няма тут ні нейтральнай паласы, ні пагранічных застаў, ні ўзброеных партулёў. Гуллівы ветрык мірна пралітае над зямлёй.

На ўзгорку — пастамент, з яго рвецца ўвысь касмічная ракета. Асюль від адразу на тры рэспублікі: вунь украінская вёска Сенькаўка, там — беларуская Весялоўка, паблізу — рускі пасёлак Выгары. І па той і па гэты бок граніцы аднолькавы пейзаж: лугі, залацістыя палі, срабрыстыя пасачкі рачулак. Недалёка асюль пачынаецца беларуская Уць, руская Жэведа, на Украіну цячэ блакітны Сноў.

На чарговую традыцыйную сустрэчу тут сабраліся прадстаўнікі рэспублік-суседак. Хлопцы і дзяўчаты ў квяцістых нацыянальных убранных уручаюць сябрам хлеб-соль на выпытых ручніках. Крыху хвалюцца Іван Міхальчанка і Надзея Влашчык — рабочыя Добрушскага цэлюлозна-папяровага камбіната «Герой працы»: ім сёння аказан гонар вішшаваць і вітаць рускіх і украінскіх братоў.

Пад гукі Дзяржаўнага гімна ў ясны блакіт узлітае чырвоная птушка палотнішча фестывальнага сцяга. На імправізаную трыбуну ўзімаюцца прадстаўнікі працоўных калектываў трох суседніх раёнаў. Яны раскаваюць аб сваіх справах, аб тым, як сустрэнуць слаўны ленинскі юбілей.

Пасля ўрачыстага мітынга прыходзяць чарга песням, танцам, захапляючым гульням, спартыўным спаборніцтвам, новым сяброўскім знамствам, і ўжо нельга адрозніць, хто тут з Украіны, хто з Беларусі, хто з Расіі...

П. СТРЫБУК.

ПІШУТ ЗЕМЛЯКІ

Все советские люди торжественно отмечают большой пролетарский праздник—52-ую годовщину Великой Октябрьской социалистической революции. Вместе с ними этот славный юбилей празднуем и мы—белорусы, живущие на чужбине.

Благодаря учению великого Ленина, неутомимой работе каждого члена ленинской партии, борьбе рабочих и крестьян, стала возможной победа социалистической революции. 52 года назад трудящиеся России сбросили со своих плеч тяжелое ярмо эксплуататоров и начали строить новую жизнь. На этом пути их ожидало немало трудностей: гражданская война, иностранная интервенция, голод и разруха, фашистское нападение. Но советские люди преодолели все препятствия, победили гитлеровскую Германию, построили социализм и теперь уверенно шагают в светлое завтра человечества—коммунизм. Советский Союз дал пример всему миру, как строить общество, в котором нет эксплуатации человека человеком, нет богатых и бедных, нет подразделения на черных и цветных. Такова ваша советская действительность. И мы гордимся вами, радуемся вашим успехам.

К сожалению, наша канадская реальность сейчас вызывает чувство разочарования. Растут цены на продовольствие, увеличивается число безработных. И соответственно увеличиваются капиталы монополий. Рабочие пытаются бороться за экономические права, но, к сожалению, в большинстве своем рабочий класс американского континента пока еще дремлет и плетется в хвосте у таких бюрократов, как Джордж Мини.

В. ГАВРИЦКИЙ.

Канада.

Працаўнікі Гомельскага заводу сельскагаспадарчага машынабудавання вырашылі павялічыць выпуск сіласаўборачных камбайнаў. Вытворчасць іх будзе ў бліжэйшым будучым даведзена да 40 тысяч машын у год. Узаман сучаснай мадэлі КС-2,6 завод прыродзе на выпуск больш удасканаленага сіласаўборчанага камбайна «Віхор».

На прадпрыемстве няспына расце колькасць найноўшых станкоў і іншага абсталявання. Створаны галоўны пульт, дзейнічае сістэма прамысловага тэлебачання, уведзена светлавая сігналізацыя, якая інфармуе дыспетчара прадпрыемства аб ходзе зборкі машын. **НА ЗДЫМКУ:** галоўны пульт заводу; начальнік змены Пётр ЧУМАРЫН і тэхнік-аператар Таццяна АГАФОНЕНКА кіруюць работай цэхаў прадпрыемства. Фота Ч. МЕЗІНА.

40 000 МАШЫН У ГОД

СЯМ'Я САБРАЛАСЯ РАЗАМ

Чалавек пражне шчасця. Быццам да той жар-птишкі, ён імкнецца да яго. У нашым разуменні шчасце — гэта спакой і мір на зямлі, любімая праца, якой можна аддаць усяго сябе, верныя сябры і таварышы, задавальненне ад кожнага пражытага дня. Шчасце, калі ты гаспадар на сваёй зямлі. Дабрабыт сям'і — таксама крытэрыі шчасця. Калі чалавек не будзе засмучаць думкі, чым заўтра пракарміць сям'ю, калі ў доме, як гаворыцца, ёсць і хлеб і да хлеба і такое ж становішча ў суседа, у таварыша на рабоце, калі ён не глядзіць з трывогай у будучае — значыцца, зроблен крок да шчасця...

Жыве ў невялікай вёсцы Друсевічы Браслаўскага раёна сям'я Мацук. Старэйшай у сям'і — Сцефанідзе Іванаўне Пяткун — 76 гадоў. Яе дачка Таццяна і зяць Васіль Мацук нарадзіліся да Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, а іх сын Сяргей і нявестка Соня выраслі пры Савецкай уладзе.

Старэйшыя добра памятаюць свае Друсевічы такімі, якімі яны былі ў часы панавання буржуазнай Польшчы. Тады казалі: маеш кавалак зямлі — значыцца, ты шчаслівы. Быў і ў Пяткуноў кавалак зямлі, з паўгектара. Хлеба са свайго ўраджаю не хапала. І таму з дванаццаці гадоў Сцефаніда Іванаўна, як і яе сёстры Аня і Соня і брат Іван, павінны былі ісці зарабляць грошы на хлеб да памешчыкаў. Гулі спіны і дарослыя і малыя, а зараблялі ў дзень 25—30 капеек.

Непасільная праца, хваробы касілі людзей. Толькі за тое, што доктар прыедзе і паглядзіць хворага, трэба было заплаціць 2—3 рублі. А калі яшчэ якое лякарства выпіша — выводзь з хлява карову ці цёлку. Таму бедныя не ездзілі да дактароў. З таго і бацька Сцефаніды Іванаўны памёр без пары, і брат, і сёстры, і дачка.

А паспрабуй дабіцца прасты чалавек сваіх правоў! Скажаў памешчык Астаневіч, што частка лугу, які раней касілі Пяткуны, належыць яму, — і адабраў.

Адна ўцепа была — напіцца ў карчме ці манапальцы, каб забыцца пра ўсё на свеце. І пілі мужыкі па святых, па надзелях. А потым, ачмурэлыя, хапалі калы, ішлі біцца ў суседнюю вёску або валтузіліся тут жа, ля карчмы.

Такімі ўспамінаў Друсевічы Васіль Мацук, калі доўгія гады блукаў па чужых краінах. Польшча, Егіпет, Італія... Каля дзесяці гадоў пражыў у Англіі. Давялося пазнаць, колькі каштуе фунт ліха.

Калі вяртаўся дадому, у вушах стаялі словы, якія часта чуў у Англіі: у галечы жывуць людзі ў тваёй Беларусі, мяккай кормяцца, апранаць няма чаго.

І вось Друсевічы. Раўніоткая, чыстая вуліца з цаглянымі і драўлянымі дамамі, што пабліскаюць белізной шыферу і блакітам аканіц. А побач — прысады драў, кустоў. Сады ля кожнай хаты.

Апранаюцца людзі — любя паглядзець. Артысты перад вясковымі жыхарамі выступаюць, кіно амаль кожны дзень. А тыя, з кім ён калісьці пасвіў свіней, сталі адукаванымі людзьмі, вялікія справы робяць.

Жонка пабудавала новую, пяцісценную хату. Сын Сяргей скончыў дзесяцігодку, потым вучылішча механізацыі, працуе ў калгасе, зарабляе ў месяц 120 рублёў. Соф'я ж у школе працуе настаўніцай. Сына гадуюць. Цешча Сцефаніда Іванаўна атрымлівае пенсію па старасці.

Дружна жыве сям'я Мацук. І гэта таксама шчасце — сабрацца ўсім разам пасля доўгіх год разлукі, расціць дзяцей і ўнукаў, жыць спакойна і ў дастатку, як тысячы іншых сем'яў у нашых сёлах і гарадах.

А. АСТРЭЙКА.

Лясное возера.

Фотаэцюд К. ЯКУБОВІЧА.

ШІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Пяцьдзесят два — гэта не проста парадкавы нумар, гэта вялікая гістарычная дата. Пяцьдзесят два гады таму назад рабочы клас разам з бяднейшым сялянствам пры дапамозе свядамай інтэлігенцыі вызваліў сваю краіну ад кайданаў капіталізму.

Усякае нараджэнне цяжкае. І нараджэнне Савецкай улады было нялёгкім, а можа найцяжэйшым з нараджэнняў. Вялікае шчасце, што народ меў выдатнага правадыра ў асобе Ул. І. Леніна.

Толькі што атрымаў «Голас Радзімы» і, як звычайна, пачаў з фоталюстрацыяй. Гляджу на касцёл з дзвюма высокімі вежамі, на дрэвы калія яго... На другой старонцы бачу магутнага старога рыбака з доўгай сівою барадой, з шырокім тварам, з ветлівым позіркам, бачу каця на лузе ў святле поў-

ні. Усё чыста тут з беларускай прыроды і жыцця. Адрозна ж бярэцца за артыкул. З кожным радком ён робіцца ўсё больш і больш цікавым. Не адравацца ад яго. Пекна, праўдзіва, паэтычна напісаў яго Зянон Пазняк. Артыкул поўны гарачай любові да мінуўшчыны роднага краю, да яго сучаснасці і, звязваючы іх у адно, ба-

ЗША.

Я. ШКРАБ.

І радостной і грустной была мая поездка в родное село Малая Глуша на Волышине. Радостной — потому что всегда радостна встреча с Родиной. Грустной — потому что не встретил я своих ровесников, друзей детства. Вместе с людьми село было полностью сожжено в годы войны. И сегодня люди плачут, рассказывая о гибели родных и близких, убитых фашистскими извергами и их помощниками — предателями украинского народа. В нашем селе был один такой, который родную мать сжег в своем доме.

Теперь за рубежом эти пособники кровавых деяний опять кричат об «свободе»

нии крещеного Киева», преследуют настоящих патриотов Украины, выбивают окна у тех, кто, вернувшись с Родины, рассказывает правду о жизни в Советском Союзе.

А правда все равно пробивает себе дорогу. И я, и другие земляки, побывавшие в СССР, будем говорить о том, что мы видели. Я видел, как на пепелище возродилось мое село, какими красивыми светлыми домами оно застроено, какие пышные сады цветут вокруг них. 1350 домов построено только в Малой Глуше. А ведь таких сел сотни тысяч!

Канада.

Д. РЫБАЛКО.

Полеты на околоземных орбитах, к Луне и на Луну, к Марсу и Венере стали сегодня уже привычной реальностью. Чем же удивит нас космос в будущем? На наш взгляд, космонавтика, переживающая сейчас бурный, хотя и «младенческий» период развития, стоит в преддверии того времени, когда удивительными будут не столько сами полеты, сколько та польза — информационная, геоэологическая и хозяйственная, которую они принесут.

До сих пор мы учились летать, учились делать космическую технику, овладевали необходимым для полетов минимумом знаний в космической среде. Теперь мы уже обучены «космической грамоте» настолько, что настало время пользоваться полученными знаниями. И мы начинаем ими пользоваться для практических нужд: вступают в эксплуатацию космические системы связи и метеорологии, спутники Земли используются для целей геодезии и навигации.

Стратегия космонавтики, как и науки вообще, вероятностна. Трудно заранее знать, какие исследования принесут наибольшую пользу. Поэтому космическая программа должна быть как можно более всесторонней. Но ведь освоение космоса не

так дешево стоит! Поэтому появляется второй тезис: пока не созрели необходимые предпосылки, нецелесообразно переходить к сложным и дорогим экспериментам, не исчерпав возможностей более простых и надежных, позволяющих вести исследования широким фронтом. И, наконец, третий тезис: там, где уже ясна конкретная выгода, которую можно извлечь из космонавтики, надо непременно и немедленно этим воспользоваться.

Одной из характернейших черт будущего космонавтики является широкое развитие космизации производства. Можно отметить три основных направления этого развития. Прежде всего надо назвать воспроизводство и использование в производственной сфере ряда условий и процессов, свойственных космосу. В частности, глубокий вакуум и абсолютный холод находят все более широкое применение в научной и прикладной деятельности человека на Земле.

Второе направление космизации производства связано с внедрением в различные отрасли производства

достижений, полученных при разработке и создании ракетно-космической техники.

Необычные условия эксплуатации в космическом полете, уникальность решаемых задач и требование высокой надежности приводят к тому, что ракетно-космические комплексы являются одними из самых сложных и совершенных видов техники. Их создание требует непрерывного совершенствования радиоэлектроники, вычислительной техники, конструктивных материалов. Кроме того, сложность современных ракетно-космических комплексов является стимулом для совершенствования организации работ и управления разработками широких масштабов.

Третье направление космизации производства связано с выводом в космос части производственно-технических комплексов. Широкое распространение уже в наши дни получили искусственные спутники Земли и целые системы спутников для решения задач связи, метеорологии, геодезии и навигации. В основном, это пока что экспериментальные системы.

Благодаря глобальности и высокой эффективности им предстоит занять ведущее место в народном хозяйстве.

Около трех четвертей поверхности нашей планеты покрыто морями и океанами. Просторы Мирового океана оказывают сильное влияние на различные процессы, происходящие в атмосфере, отражаются на деятельности людей во всех уголках планеты. Для проведения океанографических работ нужны глобальные средства наблюдений, позволяющие проводить измерения, независимо от метеорологической обстановки. Такими средствами являются искусственные спутники Земли.

Результаты исследований с помощью спутников помогут по-новому взглянуть на многие процессы и явления в Мировом океане. Наряду с решением научных проблем океанографии космическая техника даст исключительно эффективное средство — спутники и орбитальные станции — для обнаружения рыбных скоплений. Это принесет народному хозяйству большие экономические выгоды. Таким образом, космо-

нечья залога слаунай будучыні. Шчыра дзякую аўтару артыкула «Браслава». Хай і далей працуе ён для добра мілай Радзімы і любімага свайго народа, а праз свой народ і для добра другіх народаў — для адной людскай сям'і.

Іван ТАРАСЕВІЧ,
свяшчэннік.

ЗША.

А. КОВАЛЬ,
вице-президент
Международной астронавтической
комиссии ФАИ

Рубежи

навтика открывает принципиально новые, поистине уникальные возможности в изучении и использовании Мирового океана.

Велика роль искусственных спутников Земли и пилотируемых кораблей, обеспечивающих глобальный охват больших территорий и оперативность получения необходимых данных, в гидрологических исследованиях и в управлении водными ресурсами.

Дело в том, что объем воды в реках и озерах составляет лишь 0,06 процента объема воды Мирового океана. Эта небольшая часть водных ресурсов в основном и обеспечивает всех потребителей, начиная от человека и кончая крупными промышленными предприятиями. О значении воды в сельском хозяйстве не приходится говорить. Всем известно, как страдают некоторые районы от недостатка пресной воды. Основной задачей гидрологических исследований, с использованием спутников, является обеспечение народного хозяйства всеми необходимыми сведениями о водных ресурсах.

RELIGIOUS DISCRIMINATION— DOES IT EXIST IN USSR?

(For the beginning see issues Nos. 41, 42).

After the abolition of the exploiting classes and the victory of socialism in the Soviet Union, the majority of the sober-thinking clergy, realizing the futility of efforts to turn back the wheel of history, assumed loyal positions with regard to the new system. As for the mass of believers—honest working people—they sided with the Revolution from the very beginning and bore the brunt of the Civil War, the economic chaos, the rehabilitation of national economy, the initial five-year plans, and the ordeal of the 1941-1945 Great Patriotic War. Now, having healed the war wounds, they are laying, along with the atheists, the foundation of a communist society.

Nevertheless, the need to wage atheistic propaganda still remains.

Soviet people—the pioneers of a revolutionary transformation of society and of the building of socialism and communism—have accomplished a real cultural revolution. One of its features is large-scale and consistent atheistic propaganda.

Scientifically demonstrating that religious belief is built on shifting sand, Soviet atheists help people to broaden their horizons and open the way to genuine knowledge of the

world and to all spiritual values amassed by mankind.

BENEFICIAL RESULTS
MUCH is being done in the Soviet Union to make anti-religious propaganda more understandable, convincing, and profound. The beneficial results of such an approach are obvious. The popular atheistic monthly magazine, SCIENCE AND RELIGION, published by the Znaniye (Knowledge) Society since 1959, is circulated in almost 300,000 copies. The number of subscribers has risen fivefold. The popularity of its junior brother, the Ukrainian atheistic monthly LUDINA SVIT (Man and the World), is also growing.

The theoretical foundations of Marxist atheism and anti-religious propaganda at a time of transition from socialism to communism are being worked out at the Institute of Scientific Atheism of the Academy of Social Science. This Institute is engaged in extensive sociological research into the sources of religion.

Useful educational and atheistic work has been conducted, for two decades now, by the All-Union Znaniye Society, which has its branches in all cities and district centres, and a many-thousand-strong staff of lecturers. Atheistic propaganda is also conducted by Houses of Scien-

tific Atheism, planetariums, mobile clubs, and libraries.

Atheistic work is conducted in the form of lectures, talks, evenings of questions and answers, discussions, scientific exhibitions, cine lectures, radio and TV programmes, conferences, seminars, and so on.

Some regions and republics have monthly «Atheist» radio programmes, which describe local experience of atheistic propaganda and the far-from-easy process of shedding religious illusions by people.

In Rostov-on-the-Don, for instance, these radio programmes featured talks by Evgraf Dulman, a former Master of Theology, and now a Master of Philosophy and Assistant Professor at a pedagogical institute in Kiev; by an ex-priest of the Daniil Church, Alexei Chertkov, who is now a Master of Philosophy and a research associate at Moscow's Planetarium. Both have written autobiographies, printed in large editions.

Over the last few years a number of Soviet republics have introduced an effective and ingenious form of atheistic propaganda, the so called «Schools of Minimum Knowledge about Nature and Society». They are run for housewives and pensioners, who probably account for the bulk of believers in this country. The curricula include

three themes: «Universe, Earth and Life», «Development of Human Society», and «Man, His Conscience, Psychology and Morals».

One more form of atheistic propaganda is provided by the readers' clubs of the magazine SCIENCE AND RELIGION, established at industrial enterprises, educational institutions, offices, state and collective farms. Members include both believers and atheists—all interested in the problems raised by the magazine.

The withering away of religion under socialism is a long and complex process. The rate at which it proceeds will depend upon the success of such inter-related tasks of communist construction as the building of the material and technical basis of communism, the development of new public relations and mode of life, the progress in science, culture and education. However, as before, atheistic education will continue to play a most important role in accelerating the process.

This education will continue to be conducted in such a way as to avoid extremes in this subtle sphere of human emotions and the struggle against religion will be waged, as before, by ideological means alone.

END

ПИШУТ ЗЕМЛЯКИ

Сердечное спасибо за книгу Л. Прошки «По обе стороны океана». Это прекрасная книга, потому что в ней изложена вся правда о земляках за рубежом — и о честных тружениках, которые, не боясь преследований, готовы служить своей Родине, и о тех отщепенцах, которые готовы продать первое, кто их купит.

До сих пор живем впечатлениями от поездки на Родину. Месяц в Белоруссии пролетел, как одно мгновение. Кажется, только вчера были встречи в родной деревне, поделуи, радостные слезы, рассказы о жизни, о здоровье. Наши родственники-колхозники похвастались перед нами богатыми урожаями ржи, пшеницы, ячменя. В этом мы потом убедились и сами. Мы были свидетелями радостного творческого труда советских людей как в селах, так и в городах, которые застраиваются прямо на глазах.

Мы уже не впервые на Родине. И каждый раз поездка в страну Ленина, в страну Великого Октября — для нас огромный праздник. Поздравляем вас, дорогие соотечественники, с 52-й годовщиной Октябрьской революции и замечательным групповым полетом советских космических кораблей. Желаем процветания родному народу.

Станислава и Владимир
ЛИХОТА.
Франция.

Хочу поблагодарить редакцию «Голосу Радзімы» за помощь, оказанную мне в розысках родных. Уже получил от них несколько писем. Какое это счастье! Ведь столько лет мы ничего не знали друг о друге, и моя мать считала меня погибшим. В будущем году постараюсь приехать на Родину. И, конечно же, навещу вашу редакцию. Еще раз большое спасибо.
К. ЛОСИК.
Франция.

ПА ГАРАДАХ РЭСПУБЛІКІ

НА ЗДЫМКАХ: Багаты выбар тавараў прапаноўвае пакупнікам магазін «1000 дробязей», які нядаўна адкрыўся ў Брэсце. Віцебск. Новая жылыя дамы па ўзбярэжнай Ільінскага.

Фота В. ГЕРМАНА. І Г. УСЛАВА.

КОСМОНАВТИКИ

Несмотря на успехи, достигнутые геологией благодаря умелому сочетанию наземных исследований и аэрометодов (с использованием самолетов и вертолетов), стремительное развитие народного хозяйства ставит перед геологией задачу еще более эффективного поиска минеральных ресурсов, увеличения сырьевой базы промышленности и сельского хозяйства.

Создание специальных спутников, способных в глобальных масштабах собирать необходимую для геологии информацию, позволит, безусловно, получить качественно новые данные о многих процессах, формирующих строение и состав нашей планеты, приблизит к решению многих фундаментальных проблем геологии. Этому же будет способствовать изучение космическими аппаратами Луны и планет, так как даст возможность с помощью сравнительного анализа лучше понять происхождение и структуру Земли.

В ближайшем будущем большую практическую пользу принесут спутники для лесного хозяйства. С их по-

мощью можно будет определять пространственное распределение различных пород деревьев и многое другое. Фотографирование из космоса станет той технической основой, которая позволит проводить объективные экономические оценки лесных ресурсов.

Особое место займут космические средства в охране лесов от пожаров. Только на территории СССР в пожароопасный период (апрель — сентябрь) возникает свыше 20 тысяч лесных пожаров. Это наносит большой ущерб народному хозяйству. Создание космической системы наблюдения за лесными пожарами позволит более часто проводить наблюдения самых различных районов. На основе этой системы можно будет наилучшим образом тушить пожары.

Перечисленные выше области практического использования космической техники далеко не исчерпывают всех возможностей космонавтики.

Конечно, мы еще только учимся получать конкретные выгоды от космической

отрасли народного хозяйства. Но правильная организация работ и рациональное использование тех достижений космонавтики, которыми мы сегодня обладаем, позволит в ближайшие годы сделать космическую отрасль одной из самых доходных в народном хозяйстве.

Основной особенностью следующего этапа развития космического хозяйства, который начнется, по нашему мнению, уже в конце нынешнего столетия, будет прежде всего резкое расширение границ наших познаний в природе. Это будет способствовать решению фундаментальных проблем теоретической физики, построению теории или гипотезы структуры Земли и других планет, разработке методов искусственного преобразования природы растений и животных, а также человека в нужном для него направлении.

Будет создана глобальная информационно-управляющая система на основе космических средств, электронно-вычислительной техники и т. д. Такая система станет

предпосылкой для создания автоматически управляемой воздушно-космической, морской, трансконтинентальной транспортной системы для перевозки пассажиров и грузов, для создания высококибернетизированного производства.

Космическое пространство, небесные тела Солнечной системы и искусственные космические объекты будут использоваться, как гигантские физические лаборатории для проведения экспериментов, опасных или невозможных в условиях Земли. На небесных телах будет организована добыча материалов и их переработка для обеспечения нужд строительства космических сооружений.

Далее наступит третий этап развития космического хозяйства, связанный с расселением человечества на планетах Солнечной системы и их спутниках. Земля и на этом этапе будет оставаться естественным, а не только историческим, центром человечества.

Особое место в космонавтике будущего принадлежит проблеме внеземных цивили-

заций. Уже сейчас ими занимаются не только отдельные ученые, но и целые научные коллективы. В частности, проблеме внеземных цивилизаций было посвящено Всесоюзное совещание, состоявшееся в Бюракане в 1964 году.

Ученые считают, что проблема существования и развития разумной жизни во Вселенной имеет огромное научное и мировоззренческое значение. Однако мы еще не располагаем достоверными естественно-научными доказательствами существования инопланетных цивилизаций на конкретных небесных телах. Установление контактов с внеземными цивилизациями имело бы важнейшее значение для естествознания, философии и общественной практики человечества. Космонавтике будущего предстоит внести свой вклад в раскрытие этой сокровенной тайны Вселенной.

Двенадцать лет мы штурмуем космос. И вспоминая достигнутое за эти годы, мы убеждаемся в том, что возможностями человеческого разума нет предела.

ЛЕТАПІС НАРОДНАГА ЖЫЦЦЯ

Шырока адзначыла грамадскасць краіны свята савецкага кіно. Пяцьдзесят год назад, у 1919 годзе, Ул. І. Ленін падпісаў Дэкрэт аб нацыяналізацыі фота- і кінапрамысловасці. Дастойны ўклад у многанациянальнае савецкае кіно ўнесла і Беларуска нацыянальная кінематаграфія.

...Яшчэ толькі адгрымела грамадзянская вайна, яшчэ жывыя былі ўспаміны аб былых паходах, яшчэ сціскаў сэрца боль па загінуўшых. Таму, калі сялян вёскі Прылукі, што на Міншчыне, запрашалі для ўдзелу ў здымках першага беларускага фільма, яны ахвотна згадзіліся. Па сутнасці, яны ігралі саміх сябе. Карціна «Лясная быль» расказвала пра часы беларускай акупацыі, пра смелага партызанскага разведчыка Грышку-свінапаса.

Гэты фільм, пастаўлены ў 1926 годзе па аповесці беларускага пісьменніка Міхася Чарота, упісаў першую слаўную старонку ў гісторыю беларускага кіно, пачаўшы традыцыю героя-патрыятычнай тэмы ў нашым кінамастацтве.

«Белдзяржкіно» — студыя, якая пастановай Саўнаркома БССР была арганізавана 17 снежня 1924 года, — асноўнай сваёй мэтай ставіла стварэнне карцін з мінулага і сучаснага жыцця Беларусі. Кінематаграфісты імкнуліся вобразнай мовай кіно расказаць пра пераўтварэнні, што адбыліся ў краі, дзе да рэвалюцыі амаль 80 працэнтаў насельніцтва было непісьменным.

Гісторыка-рэвалюцыйны жанр стаў вядучым у беларускім кіно 20-х гадоў. Былі створаны такія карціны, як «Нянавісць», «Сосны шумяць», «Атэль «Савой», «У агні народжаная» і іншыя.

Вялікім поспехам карыстаўся ў Беларусі і за яе межамі фільм Ю. Тарыча «Да заўтра» (1930 г.). Буржуазны друк пісаў аб Тарычу як аб «камуністычным рэжысёру». Спраўды, пастаноўшчык не хаваў сваёй тэндэнцыянасці. Дзеянне фільма адбываецца на тэрыторыі заходніх абласцей Беларусі, якія ў той час знаходзіліся пад уладай буржуазнай Польшчы.

Галоўныя героі карціны — Язэпа Шумейку, Лізу Малевіч — выключылі з гімназіі за распусціцтва камуністычных газет. У фінале героі тайна перапраўляюцца ў Савецкую Расію. «Да заўтра» — гэта не толькі надзея на хуткую сустрэчу з сябрамі, гэта і думка аб аб'яднанні ўсёй тэрыторыі Беларусі ў адзіную рэспубліку.

Заснавальнік беларускага кіно Ю. Тарыч дапамог выйсці на вялікі творчы шлях будучым вядомым майстрам кінематаграфіі І. Пыр'еву і Ул. Корш-Сабліну, якія былі ў яго асістэнтамі пры здымках «Лясной быль».

Шырока вядомы быў у 20-я гады фільм Ул. Гардзіна «Кастусь Каліноўскі». Ролю Каліноўскага іграў М. Сіманаў (будучы слаўны выканаўца Пятра І у аднайменным фільме). Праўда, у карціне адчуваўся адбіты салонна-псіхалагічнай дарэвалюцыйнай драмы — у пабудове сюжэта, у характарыстыцы галоўнага героя больш як ліхога разбойніка, чым як кіраўніка народнага паўстання. Аднак несумненны і вартасці «Кастуся Каліноўскага», якія абумовілі яго доўгае экраннае жыццё: культура рэжысёрскага майстэрства Ул. Гардзіна, акцёрскія ўдачы і — галоўнае — звяртанне аўтараў да цікавага

перыяду беларускай гісторыі.

30-я гады сталі часам буйных поспехаў беларускай кінематаграфіі ў гісторыка-рэвалюцыйным жанры. Прыход гука ў кіно якасна змяніў стылістыку фільмаў. Карціна Ю. Тарыча «11 ліпеня» (1938 г.) перадае драматычнае напружанне цяжкіх гадоў барацьбы за Савецкую ўладу ў Беларусі. Фільм, выпушчаны на экран да 20-годдзя ўтварэння Беларускай рэспублікі, расказваў пра лёс партызанскага атрада.

Адной з цэнтральных у карціне стала драматычная сцэна, у аснове якой ляжаў сапраўдны факт. Жандары прывозяць старой Паўлючысе цэла забітага партызана. Калі маці прызнае ў ім сына, вёсцы пагражае расстрэл. Нечалавечая вытрымка патрабуецца жанчыне, каб вымавіць сухімі вуснамі: «Гэта не мой сын!» Потым яна страчвае прытомнасць...

Гісторыя аднаго ўзвода ў перыяд Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Беларусі стала прадметам адлюстравання ў фільме Ул. Корш-Сабліна «Першы ўзвод», у якім праўдзіва перадавалася атмасфера цяжкага акупнага побыту, барацьба рэвалюцыянераў і буржуазных нацыяналістаў за душы салдатаў.

Для кампазітара І. Дунаеўскага гэта быў дэбют у кіно. Ён выкарыстаў музыку беларускіх народных і салдацкіх песень. Асабліва выразна яна гучала ў сцэне провадаў навабранцаў на фронт, калі малады салдат спявае пра гора сям'і, што застаецца адна, без кармільца.

Тэма сучаснасці, тэма творчай, свабоднай працы таксама прагучала ў поўную сілу ў беларускім кіно 30-х гадоў. У кінематаграфію прыйшлі новыя творчыя кадры — рэжысёры С. Спашноў, С. Наўроцкі, аператары Г. Удавенкаў, І. Вейняровіч, здымаліся беларускія акцёры Ул. Крыловіч, Г. Грыгоніс, Б. Платонаў, П. Малчанаў, Л. Мазалеўская. Сучаснасці былі прысвечаны фільмы Корш-Сабліна «Дачка Радзімы», «Залатыя агні», «Сонечны паход», карціна Ю. Тарыча «Шлях карабля».

Лепшай з іх па праву лічыцца карціна Э. Аршанскага (па сцэнарыю Р. Кобецца) «Двойчы народжаным» (1934 г.), прысвечаная XV з'езду КП(б)Б.

Э. Аршанскі паставіў таксама на беларускай студыі «Салаўя» па аповесці З. Бядулі. У гэты час экранізаваліся і творы Я. Маўра, П. Броўкі, А. Чэхава.

Перад самай вайной Э. Аршанскі працаваў над фільмам «Буря над Нараччу», сцэнарый якога быў напісаны М. Танкам. У цэнтры яго было паўстанне нарочанскіх рыбакоў супраць пана Яблонскага.

Гэта было ў пачатку чэрвеня 1941 года... Фільм так і не быў зняты. Пачалася вайна.

Толькі незадоўга перад гэтым беларуска студыя была пераведзена з памяшкання ў Ленінградзе ва ўласны будынак у Мінску. Змацоўваліся сувязі студыі з многімі вядучымі беларускімі пісьменнікамі, якія рыхтавалі сцэнарыі. Вайна спыніла творчую працу.

НА ЗДЫМКАХ: кадры з фільмаў «Горад майстроў» і «Чырвонае лісце»

Час вайны — гэта час, калі на перадавы рубаж выйшлі кінахранікеры, летапісцы народнага подзвігу. Франтавыя і партызанскія аператары здымалі эпапею народнага змагання. У ліку іх — і тыя, што загінулі ў часы вайны — М. Сухава, А. Рэйзман, і тыя, што зараз працуюць на студыі, — М. Бераў, І. Вейняровіч.

М. Бераў успамінае, як здымаліся эпізоды вызвалення беларускай сталіцы, што ўвайшлі ў карціну «Мінск наш»: «Не раскажаш, што рабілася ў Мінску. Людзі выйшлі са сховішч і зямлянак і са слезамі радасці сустрэлі калоны нашых салдат... Я зняў момант, калі сідвалі свастыку з Дома ўрада, зрывалі фашысцкі сцяг з будынка Дома афіцэраў». Кінахроніка данесла да нас і эпізоды партызанскага руху ў Беларусі. Многія кадры ўвайшлі ў паўнаметражны фільм «Вызваленне Савецкай Беларусі» (1944 г.).

Тэма подзвігу савецкага народа ў вайне неаднойчы вабіла і сёння прыцягвае ўвагу беларускіх кінематаграфістаў.

Буйны поспех выпаў на долю фільма «Канстанцін Заслонаў» (1949 г., рэжысёры Ул. Корш-Саблін і А. Файнцмер). Карціна з поспехам прайшла ў краіне і за мяжой.

Дасягненнем студыі «Беларусьфільм» з'явілася карціна рэжысёра М. Фігуроўскага «Гадзінік спыніўся апоўначы». У фільме ўзноўлена змрочная атмасфера перыяду гітлераўскай акупацыі Мінска. У аснову яе быў пакладзены рэальны факт — забойства намесніка Гітлера ў Беларусі Кубэ гераіняй беларускага народа Аленай Мазанік. Востры сюжэт, напружаная атмасфера, праўдзівы характары — усё гэта садзейнічала поспеху твора.

Тэма вайны, тэма гераічнага змагання народа стала цэнтральнай у беларускіх фільмах «Чалавек не здаецца», «Расказы пра юнацтва», «Сорак хвілін да святання», «Трэцяя ракета», «Годзен да нестравой», «Іван Макаравіч» і іншых.

Асаблівай, лірычнай інтанацыяй вызначаюцца карціны маладога рэжысёра Віктара Турава, які ў часы вайны быў у канцлагеры ў Германіі. На яго вачах расстралялі бацьку-партызана. Фільм В. Турава «Праз могілкі» — твор страсны, напоўнены нянавісцю да фашызму і вайны. Назва яго гучыць сімвалічна: героі праходзяць праз смерць, страту

блізкіх, але не губляюць мужнасці, знаходзяць сілы для барацьбы.

У многім аўтабіяграфічны і другі фільм В. Турава «Я родам з дзяцінства», у якім дзеянне адбываецца ў невялікім беларускім гарадку адрозна ж пасля вайны. Гэта расказ пра пакаленне тых, на чые дзяцінства прыпала вайна. Яна загартавала характар хлопчыкаў, якім рана давялося стаць.

Вялікай папулярнасцю карыстаўся фільм маладога рэжысёра Б. Сцяпанавы, пастаўлены па сцэнарыю В. Быкава «Альпійская балада». Ён расказваў пра пабег з канцлагера беларускага хлопца Івана (артыст С. Любшын) і італьянкі Джуліі (артыстка Л. Румянцава). Фільм гучаў як рамантычная балада, як узнёслы расказ пра мучных, духоўна прыгожых людзей. Л. Румянцава за ролю Джуліі атрымала прыз за лепшае выкананне жаночай ролі на Усеаюзным кінафестывалі.

Карысталіся поспехам у глядачоў беларускія фільмы «Чырвонае лісце» (1958 г., рэжысёр Ул. Корш-Саблін), «Масква-Генуя» (1964 г., рэжысёр А. Спешнеў). Шырокае прызнанне атрымалі фільмы «дзіцячага» рэжысёра Ул. Голуба — «Дзеці партызана», «Міколка-паравоз», «Дзяўчынка шукае бацьку», «Пушчык едзе ў Прагу», «Анюціна дарога». Яны дэманстраваліся ў многіх краінах свету.

Карціна Ул. Бычкова «Горад майстроў» таксама адрасавана дзецям. Гэта яркае, прыгожае відовішча, расказ пра вяскельных майстроў, што жылі шчасліва ў светлым сонечным горадзе, пакуль не прыйшла да іх чорная навала...

Зараз на студыі кіпіць работа, полеч працуюць майстры старэйшага і маладога пакаленняў. «Георгія Скарыну» па сцэнарыю М. Садковіча ставіць Б. Сцяпанав. Над фільмам «Чорнае сонца» (у аснове якога — гісторыя забойства Лумумбы) працуе А. Спешнеў. В. Тураў завяршае работу над творам «Сыны ўходзяць у бой» па аповесці Адамовіча. Здымае «Шчаслівага чалавека» (фільм пра сучасную моладзь) па сцэнарыю Ф. Коцева І. Дабралюбаў. Ул. Корш-Саблін разам з маладым рэжысёрам Калініным працуе над «Крушэннем імперыі».

Глядач убачыць новыя фільмы, у цitraх якіх будзе стаяць марка «Беларусьфільм».

В. НЯЧАЙ.

НА МОВАХ СВЕТУ

Рускія чытачы праяўляюць жывую цікавасць да беларускай літаратуры. Аб гэтым гавораць не толькі водгукі, але і лічбы. Больш за сто разоў выходзілі на рускай мове творы Я. Купалы і Я. Коласа. Іх агульны тыраж перавысіў пяць мільёнаў. Вершы і паэмы А. Куляшова і М. Танка вытрымалі пяцьдзесят выданняў, тыраж іх дасягнуў двух з паловай мільёнаў экзэмпляраў. Дваццаць сем разоў выдаецца Рускай Федэрацыі выданнямі паэтычнага зборніка П. Броўкі, а раманы і аповесці І. Шамякіна выдаваліся трыццаць тры разы агульным тыражом больш за пяцьдзесят мільёнаў. Сярод перакладчыкаў беларускіх пісьменнікаў такія выдатныя майстры слова, як А. Твардоўскі, М. Ісакоўскі, А. Пракоф'еў, А. Суркоў, Я. Хелемскі.

Кнігі беларускіх літаратараў загучалі на многіх мовах свету. На выстаўцы ў Дзяржаўнай бібліятэцы Беларусі ў Мінску творы Я. Купалы, Я. Коласа, П. Броўкі, М. Танка, А. Куляшова, Я. Брыля, І. Мележа, І. Шамякіна, П. Панчанкі экспанаваліся ў перакладзе на балгарскую, венгерскую, нямецкую, польскую, чэшскую, рускую, мангольскую, кітайскую, карэйскую, славацкую, англійскую, французскую, іспанскую і многія іншыя мовы.

Сяргей ПАНІЗНІК

ПАЛАНЕЗ

У Гродзенскім музеі захоўваецца келіх Агінскага.

Як падымаў гранёны келіх і за журботную дарогу як запрашаў сяброў ён вышціць, — на белы потны ліст упалі гаркавага настое кроплі. Спяваў ён у тую ноч літвінкі. Музыка, слухаючы, думаў, што ён для іх — незачужэлы. А потым ён пайшоў у залу. Шчымепа, ныла яго сэрца. Прабллі белую паперу драбінкі нотаў...

Ужо ноч узгадавала сіні ранак. І потым дзень зблелы доўга услед Агінскаму махаў журботнаю касой жульвіцы. А па-над беларускім полем, як ранены арол, — напеў ускідаў крылы, біўся ў травах.

Усім, хто памятаў радзіму, вяртаў ён, паланез, надзеі. І, акрылены, сам вярнуўся на поле бацькаўшчыны мілай.

Люда ПОНІНА жыве ў вёсцы Прылуці Мінскага раёна. Яна з задавальненнем наведвае музычную школу ў сваім калгасе.

Фота В. ДУБІНКІ.

Голас Радзімы

№ 44 (1102)

(Продолжение. Начало в №№ 41, 42).

Далее сообщалось: «В этот день по приказу Власова были уничтожены все радиостанции, в результате чего была потеряна связь с северной группой войск».

Я долго искал объяснения, почему был отдан этот нелепый и страшный приказ. Хотел найти какую-либо необходимость, оперативный смысл, оправдание. И ничего не нашел — приказ был отдан без всякой необходимости и нанес непоправимый ущерб.

Я читал дальше: «В 23 часа 23 июня Военный совет и штаб 2 ударной с командного пункта в районе Дровяное поле перешли на командный пункт 59 стрелковой бригады на восточном берегу реки Глушица. На другой день все работники Военного совета, штаба армии построились в колонну и направились к выходу из окружения. Не доходя до реки Полисть, колонна сбилась с пути и натолкнулась на дзоты противника, которые открыли пулеметный, артиллерийский и минометный огонь...»

Мне в руки попал доклад старшего лейтенанта Домрачева, который он сделал командующему 59-й армии генерал-майору Коровникову. Генерал Коровников послал отряд под командой Домрачева и политрука Снегирева помочь Военному совету и штабу 2-й ударной выходить из окружения. Отправляя людей в тяжелый и опасный путь, генерал наказывал: «Выводите в первую очередь Власова. Если ранен — выносите на руках».

Генерал Коровников, разумеется, не знал, что Власов предатель, как не знал об этом командующий Волховским фронтом генерал Мерецков, не знали офицеры и солдаты, посланные им в леса искать, спасать Власова, не знали о предательстве и командиры партизанских отрядов Дмитриев и Сазонов, отправившие бойцов прочесывать леса в поисках «заблудившегося» командующего 2-й ударной.

Я читал скупые, краткие строки доклада старшего лейтенанта Домрачева: «Выполняя приказ, наша группа вышла 21 июня в 23 часа 40 минут, захватив продукты для штаба 2 ударной. В 6 часов ноль-ноль мы благополучно прибыли».

Никаких подробностей о том, как переползли с тяжелым грузом линию фронта, как под огнем резали «колочку». Благополучно прибыли — и все.

«Двадцать третьего мы позвали Военный совет и штаб 2 ударной из окружения, — сообщил Домрачев. — Место исхода — полтора километра от деревни Глушицы, по жердвому настилу. Шли так: впереди Снегирев, я, затем два взвода роты особого назначения под командованием комроты капитана Экземплярского, при них 12 ручных пулеметов, взвод под командованием лейтенанта Сорокина — все с автоматами. За ними шли Власов, начальник штаба 2 ударной полковник Виноградов, сотрудники Военного совета, отделы штаба 2 ударной. Прикрытие — взвод роты особого назначения. Я шел по компасу. Когда вышли на реку Полисть, небольшая группа — человек восемь с Власовым во главе повернула на юг. Я кричал: «Куда вы? Не сюда, за мной!» Группа уходила. Снегирев побежал вернуть. Не послушались, ушли...»

Выходит, не сбился с пути, не заблудился, а не послушались, ушли.

Я читал дальше: «Мы шли, стараясь быть ближе к узкоколейной железной дороге. С большой группой присоединившихся к нам солдат и командиров 2 ударной мы вышли из окружения 25 июня в 3 часа в район командного пункта 546

стрелкового полка 191 дивизии. В 4 часа утра доложили начштабу 191-й Арзуманову и комиссару Яковлеву».

Выходили из окружения и другие. Только за один день 22 июня в расположение 59-й армии вышли более шести тысяч солдат и командиров 46-й и 57-й стрелковых дивизий и 25-й стрелковой бригады. Командовал выходом полковник Коркин.

Я нашел рапорт старшего лейтенанта Горбова. «29 июня группа военнослужащих 2 ударной вышла на участок 49 армии в район Михалево,

ными туманами, сырых, темных новгородских лесах гибли в неравных боях командиры и солдаты, брошенные Власовым».

В полках 22-й дивизии, защищавшей район Ольховки, осталось боеспособными немногим больше двух тысяч. Патронов в обрез, в день по сто граммов сухарей и по двести граммов конины. И все же сдерживали противника, били его. А противник был свежий, сытый и многочисленный: 151-й полк 61-й дивизии, 505-й и 506-й полки 291-й дивизии, 474-й и 454-й полки 254-й

три автоматчика: Василий Попов, Георгий Люсин и Николай Сермащев. Был еще политрук Щербаков, также вооруженный автоматом. И была еще «хозяйка» Власова.

Афанасьев предложил всем идти до реки Оредеж. По его расчетам, на пути должно было быть озеро Черное, в нем много рыбы — можно было пополнить запасы еды. «Дойдем до партизан, обязательно дойдем!» Власов отказался. Один из автоматчиков хотел идти с Афанасьевым, но Власов на него наорал, пригрозив:

цы простреливают каждый сантиметр. Как я ненавижу войну! Но все равно я буду драться до последнего, а если умру, то с сознанием исполненного долга. Какой-то подлец пустил слух, что нас предали. Я все допускаю: ошибки, промахи, глупость, наконец, но предательство...»

Николай Ткачев не знал, что Власов предатель.

Я теперь это знал. Я понял — Власов мог выйти из окружения. Мог выйти и не вышел. Не захотел. Ушел к врагу. И он стал для меня личным врагом, потому что изменил моей Родине, моему народу, в том числе и мне, Андрею Мартынову, моей жене, моим детям.

Я спросил Мальгина: — Когда? — Когда будешь готов. — Я готов. Я готов совершить приговор над этим вурдомом.

— Этого мы тебе не поручаем. Его будут судить... Продолжай готовиться.

Я продолжал готовиться.

НЕМЕЦКИЕ САПОГИ

Командующий 2-й ударной армией Волховского фронта Власов сдался в плен 13 июля 1942 года.

На опушке леса, куда немцы вывели Власова, командовавший ротой обер-лейтенант Шуберт отвинтил крышку фляги, наполнил ее и протянул Власову. Обер-лейтенант говорил по-русски плохо, старался дополнить речь жестами.

— Камю... Гут коньяк... Возвращает силы...

В первые часы общения с немцами, особенно когда шли по лесу, Власов был все время настороже: часто оглядывался, старался ближе держаться к обер-лейтенанту — как бы чего не вышло. «Черт их знает! Пришибут ненароком».

Здесь, на опушке, под ярким солнцем, Власов почувствовал, что успокаивается. Ему понравилось, что обер-лейтенант предложил коньяк, щелкнул каблучками и отступил на два шага. Понравилось и то, что, обращаясь к нему, офицер все время козырял: «Герр генерал...»

Коньяку Власову не хотелось — солнце уже палило вовсю, гораздо приятнее, нужнее была бы кружка холодной воды, но Власов выпил коньяк, как зناрок, мелкими глотками — боялся обидеть отказом офицера. Протянув немцу пустую крышку, Власов поблагодарил по-немецки и неожиданно сказал:

— Мерси...

Обер-лейтенант ловко принял крышку, поставил на ладонь и все тем же почтительным тоном осведомился: — Ешчо, герр генерал?

— Мерси, обер-лейтенант.

Смуцал Власова только молодой, лет двадцати двух, обер-ефрейтор. Власов обратил на него внимание еще в лесу, в первые минуты общения с немцами. Когда по просьбе Власова немцы расстреливали автоматчиков из его охраны, обер-ефрейтор смотрел на русского генерала с явным презрением.

Затем немцы вытащили из шалаша продавщицу военторга Зину. Власов спал эту ночь с ней под одной шинелью, всю ее истерзал, искушал ей грудь и губы. Сначала Зина не понимала, что хотят с ней сделать. Она горлопивно застегивала пуговицы на гимнастерке. За короткие секунды у нее осунулось лицо, большие черные глаза стали еще больше. Когда высокая, с лохматыми бровями солдат потащил ее к дереву, под которым лежали мертвые автоматчики, Зина упала на землю, заплакала, закричала:

— Андрей Андреевич! Роденький! Товарищ генерал, не убивайте! Пожалейте меня!..

(Продолжение следует).

совершенно не имея потерь. Вышедшие утверждают, что в этом районе силы противника малочисленны. Именно это место и было указано Ставкой для выхода».

Выходили еще позднее. «14 июля в эвакогоспиталь, размещенный в клубе керамического завода города Боровичи, прибыли командиры и солдаты 19 гвардейской дивизии 2 ударной армии. Они сообщили, что командир дивизии Буланов и комиссар Маневич убиты. Выводил из окружения начальник особого отдела Бутылкин. Вышедшие выглядят плохо, оборвались, но настроение у всех боевое. Комиссар госпиталя старший политрук Панов».

Выйти из окружения Власов мог.

Забегу немного вперед. Осенью 1944 года я был послан в Добендорф на «курсы пропагандистов РОА» для разбора претензий курсантов.

Пришлось разговаривать с одним из обиженных — Семенов Малюком, бывшим техником-интендантом. В конце беседы Малюк сказал:

— Если сможете, ваше благородие, напомните обо мне Андрею Андреевичу... Я подавал рапорт, но он, видимо, не дошел.

— О чем напомнить? — спросил я.

— Скажите, жив, мол Малюк, шифровальщик из штаба 2-й ударной. — И хвастливо добавил: — Это меня Андрей Андреевич тогда первым к немцам послал предупредить, что хочет сдаться в плен...

— Когда это было?

— Числа точно не помню, что-то в первой половине июля 1942 года... Я тогда долго с Андреем Андреевичем разговаривал... Он меня к немцам послал. Предупредить...

Вернувшись в штаб, я рассказал о беседе с Малюком начальнику отделения контрразведки Чикалову. Недели через две я узнал, что поручик Малюк в день выпуска «пропагандистов» в пьяном виде попал под машину и скончался, не приходя в сознание.

А начальник отделения контрразведки господин Чикалов во время очередной беседы заявил:

— Терпеть не могу трепачей!

Вернусь к лету 1942 года.

В болотистых, окутанных в это время года постоян-

дивизии. Немцы бросили на остатки 22-й дивизии 40 танков, 12 из них было подбито.

Застрелился раненый начальник особого отдела 2-й ударной майор Шашков. Погиб член Военного совета Лебедев. Поняв, что он неминуемо попадет к врагам, застрелился дивизионный комиссар Зуев. Любили во 2-й ударной комиссара по тылу бригадного комиссара Васильева — всегда ровен, спокоен, деловит. Смертельно раненный комиссар успел сказать: «Неохота умирать, надо бы дожить до победы!» Понимая, что ему уже не жить, думал о победе.

В 382-й дивизии от трех полков — 1238-го, 1265-го и 1267-го остались боеспособными около четырехсот солдат. Получали по пятьдесят граммов сухарей да по шестьдесят граммов конины. Не было даже соли. А дрались, как черти! Особенно отличились бойцы 1265-го полка — вели себя расчетливо, умно, берегли каждый патрон, стреляли только наверняка. 24 июня с боем вырвались из окружения к Мясному бору.

Не обошлось и без подлецов и трусов. Батальонный комиссар Зубов, взятый в плен и сумевший убежать, рассказал, что интендант первого ранга Жуковский и полковник Горюнов «продались немцам, рассказали все, отвечали на любой вопрос».

С волнением я читал материалы, имеющие отношение к начальнику связи 2-й ударной генерал-майору Афанасьеву. Он в записке генералу Мерецкову писал: «Солдаты и командиры 2-й ударной сражались героически. Подавляющее большинство осталось преданными Родине до последней капли крови. А им было невыразимо тяжело; тяжело воевать и тяжело умирать с горькими мыслями, что их трудное положение — результат то ли глупости, то ли измены».

Никакой транспорт не действовал — ни гужевой, ни автомобильный — все зимние дороги оказались под водой. Люди на себе носили боеприпасы за тридцать километров, а места тут непроходимые. А как солдаты берегли технику, вынесли ее множество за Новую Кересть, только бы спасти, не отдать врагу...»

Афанасьев одним из последних видел в лесу Власова.

Из документов я установил, что с Власовым были

«Застрелю, как подлого изменника».

Афанасьев пошел один. Чуть южнее болота «Веретинский мох» у тригонометрической вышки его оставил заслон партизан Лугинского отряда, которым командовал секретарь райкома Дмитриев.

Партизаны переправили генерала в Оредежский отряд, во главе которого стоял Сазонов. В этом отряде была действующая рация. Афанасьев показал Сазонову на карте, где он видел командующего 2-й ударной последний раз: «Он где-нибудь неподалеку. Ищите, товарищи, ищите. Надо спасти Андрея Андреевича...»

Бойцы Сазонова разбились на три группы и отправились: одни на дорогу Выдрица — Лисино — Корпус — Тосно, другие к деревне Остров, третьи к Печеново — искать Власова.

Сазонов не знал, что посылают искать предателя.

За Афанасьевым прилетел самолет. Ночью начальник связи 2-й ударной улетел на большую землю. На аэродроме его встретили генерал армии Мерецков и армейский комиссар первого ранга Запорожец.

Они рассказали потрясенному Афанасьеву о том, что германское радио сообщило: «Во время очистки недавнего волховского кольца в своем убежище обнаружен и взят в плен командующий Второй ударной армией генерал-лейтенант Власов».

— Эх, Андрей Андреевич! Видно, гордыня помешала тебе принять мой добрый совет... Были бы сейчас вместе, — подумал вслух Афанасьев.

Он еще не знал, что Власов сдался в плен добровольно.

Я прочел сотни документов. Не могу забыть страницы из дневника младшего лейтенанта Николая Ткачева.

Ткачева убили под Мясным бором, когда он с остатками своей роты 1238-го полка 382-й стрелковой дивизии выходил с боем из окружения. Его друг, лейтенант Петр Воронков, сохранил дневник.

«Я стою на берегу Глушицы. Когда-то, совсем недавно, перед самой войной, мы забрели сюда с Паней. Боже ты мой, как нам было хорошо! А сейчас тутмышь не проскочит — нем-

Арк. ВАСИЛЬЕВ

«УДАР ГРОМУ НАД ЛЕ БУРЖЭ»

Сёння гэта ўжо бясспрэчна: ТУ-144 паб'е «Канкорд» па ўсіх паказчыках. Савецкі звышгукавы самалёт будзе ўведзены ў дзеянне на ўнутраных лініях Аэрафлоту на працягу першых месяцаў 1971 года. Да гэтага часу «Канкорд», еўрапейскі канкурэнт ТУ-144, яшчэ нават не скончыць свае выпрабаванні і не атрымае ўсе нацыянальныя і міжнародныя пасведчаныя, якія, можа быць, дазволіць увесці яго ў дзеянне ў 1973 годзе ці — што больш верагодна — у 1974 годзе.

СССР абганяў Злучаныя Штаты і Запад, стварыўшы самалёт, які здольны канкураваць з небяспечным сапернікам. Спецыялісты аэраўтэльнікаў лічаць цяпер, што рускія ў стане пранікнуць на сусветны рынак звышгукавых самалётаў...

ТУ-144 нарадзіўся ў той момант, калі еўрапейцы і амерыканцы думалі аб пераемніку дагукавых реактыўных самалётаў 50-х гадоў. Раптам пачаўся новы савецкі самалёт, у канчатковым выніку, было прынята толькі пасля таго, як пачалося ажыццяўленне праектаў SST і «Канкорд». Рускія, усведамляючы велзарны кошт гэтай аперацыі, чакалі да апошняга моманту, перш чым прыняць выклік.

Гром ударыў у 1965 годзе ў Салоне аэраўтэльнікаў у Ле Буржэ: рускія без усякага папярэджання паказалі макет самалёта, які нагадваў «Канкорд». Гэта быў самалёт ТУ-144, і прадстаўнікі савецкай прамысловасці намякнулі, што ён ўзнімецца ў паветра раней за свайго франка-англійскага саперніка. Заходнія спецыялісты, якія ад-

несліся да гэтага скептычна, аднадушна сцвярджалі адваротнае: «Гэты самалёт, як і яго папярэднікі, — казалі яны, — не здолее пранікнуць на заходні рынак». У кампаніях «Сюд-Авіясён» і «Брыціш Эйркрафт Карпарэйшн» не працягнулі такой катэгорычнасці: «Калі рускія ўзяліся за такую сур'ёзную справу, то гэта не проста дзеля прэстыжу».

Самалёт «Канкорд», які павінен быў узляцець 28 лютага 1968 года, пакрысе адстаў на год, у той час як рускія працягвалі паведамляць аб маючым адбыцці ўзлёце свайго самалёта. Разгарэлася спарніцтва паміж савецкімі і еўрапейскімі самалётбудавальнічымі коламі.

Масква перамагла 31 снежня 1968 года. У гэты дзень ТУ-144 узляцеў.

— Рускія літаральна «скапіравалі» форму нясухай паверхні самалёта «Канкорд», — сцвярджалі некаторыя еўрапейскія тэхнічныя спецыялісты. Але гэта не так. «Падобства непазбежнае», — сказаў Андрэй Тупалеў. — Тэхніка розных краін паступова пачынае гаварыць адной і той жа мовай. У некаторых краінах вучоныя і спецыялісты адначасова прыходзяць да рашэння адных і тых жа праблем пры дапамозе адных і тых жа сродкаў. Паколькі рускія вывучалі аэрадынаміку самалёта, які лятае ў прыблізна ў такіх жа ўмовах, што і «Канкорд», яны зрабілі свае ўласныя разлікі і ў канчатковым выніку ўстанавілі, як і ў еўрапейскія калегі, што дэльтападобнае (або абцякаемае) крыло лепш за ўсе падыходзіць для самалёта, які павінен некалькі міль-

нут ляцець са скорасцю ніжэй за гукавую, некалькі даўжэй — са скорасцю ад гукавой да перавышаючай гукавую ў 2 разы і на працягу трох гадзін — з хуткасцю больш за 2 тысячы кіламетраў у гадзіну.

9 чэрвеня 1969 года новы ўдар грому раздаўся над Ле Буржэ. «ТУ-144 зрабіў свой палёт на звышгукавай скорасці», — паведаміла агенцтва ТАСС. Рускія пераскокнулі праз этапы, у той час як «Канкорд» усё яшчэ марудна даследаваў дагукавую вобласць.

Цяпер падзеі пачалі развівацца вельмі хутка: пасля першай серыі выпрабаванняў, якая скончылася 30 студзеня гэтага года, рускія правялі працяглую падрыхтоўку да звышгукавага палёту свайго самалёта і аднавілі выпрабаванні ў канцы красавіка (многія ў сакавіку і красавіку гэтага года лічылі, што самалёт разбіўся). Самалёт ужо лятаў больш гадзіны на вышыні 15 тысяч метраў і са скорасцю, якая перавышае гукавую ў 1,35—1,6 раза.

«На нас гэта зрабіла моцнае ўражанне», — заявіў прэзідэнт амерыканскай авіякампаніі «Трансуорлд Эйрлайнс» Наджы Хэлэбі пасля візіту 31 ліпеня. — Рускія намагаюцца асярэдзілі «Канкорд» і далёка ідуць наперадзе амерыканскага SST. На самай справе, цяпер здаецца несумненным, што «Авіяэкспарт» — орган, які займаецца збытам прадукцыі нацыянальнай самалётбудавальнай прамысловасці, — збіраецца пранікнуць на сусветны рынак звышгукавых самалётаў першага пакалення. «ТУ-144 будзе ўведзены ў дзеянне на рэгулярных камерчаскіх лініях праз паўтара-два гады» — заявіў 16 красавіка намеснік міністра грамадзянскай авіяцыі Барыс Бугаёў.

Фактар часу, несумненна будзе адыгрываць галоўную ролю ў бітве паміж двума самалётамі...

«Нувель абсерватэр», Францыя.

СПОРТ

СПОРТ

У вялікай пашане ў старажытным Мазыры фізкультура і спорт. Тут ёсць секцыі барцоў, штангістаў, баксёраў, шахматыстаў, шашыстаў, вайейбалістаў, баскетбалістаў, гарадошнікаў. Амаль на ўсіх буйных прадпрыемствах створаны футбольныя каманды. Але найбольшай папулярнасцю ў горадзе над Прыпяццю карыстаецца веславанне. На вяслярнай базе Мазырскай дзіцячай спартыўнай школы займаюцца больш за 60 юнакоў і дзяўчат. Каманда дзяўчат-вясляраў прымала ўдзел у спаборніцтвах на першыноство спартыўнага таварыства «Дынама» ў Маскве, на якіх мазырская школьніца Тамара Кіледа заняла першае месца. Першаразградніца Т. Кіледа стала таксама чэмпіёнкай спартакіяды школьнікаў БССР і ўзнагароджана залатым медалем Міністэрства асветы БССР. НА ЗДЫМКУ: калона юных вясляроў на спартыўным свяце. Наперадзе Тамара КІЛЕДА.

Фота А. КАМАРОВА.

СПОРТ

СПОРТ

У Мінску нядаўна былі праведзены спаборніцтвы па стральбе з лука. НА ЗДЫМКУ: спартсменкі таварыства «Спартак» у час спаборніцтваў.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

СПОРТ

СПОРТ

Штогод восенню ў сталіцы Беларусі праводзіцца традыцыйны крос на прыз газеты «Чырвоная змена». Сёлета ў спаборніцтвах прынялі ўдзел 22 каманды мотагоншчыкаў з Мінска і іншых гарадоў рэспублікі, а таксама з Кіева, Вільнюса і Калінінграда. Ва ўпартай барацьбе на складанай трасе перамогу атрымалі спартсмены сталіцы Беларусі. НА ЗДЫМКУ: на трасе мотакросу.

Фота І. ЕЛІСЕЕВА.

ШТО ТАКОЕ «САРАБІСТЫКА»?

30 000 слоў і выразуў будзе змяшчаць лужыцка-руско-нямецкі слоўнік, сумеснае выданне якога намерцілі выдавецтва «Савецкая Эцыклапедыя» і баўценскае выдавецтва «Домавіна» (ГДР). Завершана шасцігадовая праца загадчыка кафедры славянскай філалогіі Львоўскага ўніверсітэта нашага земляка Канстанціна Трафімовіча і лужыцкіх лінгвістаў Павала Фелькеля і Фрыда Міхалка.

Лужыцкія сербы, нешматлікі славянскі народ, жывуць на тэрыторыі Паўднёвай Германіі, паміж Эльбай і Нейсе. Урад Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі даў магчымасць лужычанам развіваць сваю культуру, мову, звычаі. Створаны

педагагічны і навукова-даследчы інстытуты, пачатковыя і сярэднія школы з выкладаннем на лужыцкай мове, дзяржаўны ансамбль народнага фальклору, выдаюцца свае газеты і часопісы.

Расшыраюцца сувязі лужыцкіх вучоных з калегамі з сацыялістычных краін. У прыватнасці, з лінгвістамі і гісторыкамі Львоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Івана Франка, дзе шырока вывучаюцца мова і літаратура лужыцкіх сербаў — сарабістыка. Для студэнтаў-славістаў уведзены абавязковы курс верхнелужыц-

кай мовы. Пяць гадоў назад ўніверсітэцкае выдавецтва выпусціла першы ў Савецкім Саюзе падручнік верхнелужыцкай мовы, яго аўтарам быў дацэнт Канстанцін Трафімовіч. Разам са славяназнаўцам Уладзімірам Маторным ён падрыхтаваў да друку «Нарысы па гісторыі лужыцкай літаратуры».

Выхад у свет фундаментальнага лужыцка-руско-нямецкага слоўніка будзе вельмі істотным укладом у вывучэнне самабытнай культуры і мовы лужыцкіх сербаў.

І. ЭТКАЛОС.

гумар

Жонка пытаецца ў мужа: — Як мне сёння апрануцца ў гэтар?

— Як мага хутчэй!

Кавальскаму прынесла поспехі яго першая жонка, а другую жонку ён мае дзякуючы тым поспехам.

— Мне даручана замяшчаць цябе ў часе водпуску.

— Добра, толькі выпадкова не прагаварыся, што я тут нічога не раблю.

— П'еш?

— Не!

— Курьш?

— Не!

— Гуляеш у карты?

— Не!

— То што, у цябе ніякіх заган?

— Ёсць адна.

— Якая?

— Махлюю.

— Бачу, што вы не задаво-

лены нашым рэстаранам. Ці што-небудзь падалі перасоленае?

— Так, рахунак.

— Я ўжо два тыдні не гавару з жонкай.

— Што, пасварыліся?

— Ды не, проста не хачу яе перабіваць.

Выпускнік сярэдняй школы збіраецца паступаць у медыцынскі інстытут.

— Кім жа ты хочаш быць? — пытаецца ў яго бабуля.

— Кардыёлагам.

— Што ты! Ідзі лепш на стаматалогію. У чалавека вунь колькі зубы, а сэрца ж адно...

Матацыкліст пераехаў пеўня. Звяртаецца да гаспадары з вінаватым выглядам:

— Я гатоў гэта неяк кампенсаваць...

— Вельмі прыемна. Тады пракурэкайце заўтра а чацвёртай гадзіне раніцы.

ГАСЦІННЫЯ КІЖЫ

«Музыка старажытнага тапара» — як называюць унікальны архітэктурны ансамбль на востраве Кіжы — прыцягвае мноства турыстаў і экскурсантаў. Толькі за тры з паловай месяцы Кіжы наведала каля 60 тысяч чалавек, у тым ліку турысты з Польшчы, Галандыі, Англіі, ФРГ, ЗША. Упершыню экскурсаводы музея-запаведніка сустракалі сёлета італьянцаў і бэльгійцаў.

НА ЗДЫМКУ: Праабражэнская і Пакроўская цэрквы ў Кіжах. Фота Г. ФРАЛОВА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС: МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.